

luso-àrab de Leyden (Dozy, *Suppl.* II, 52-53); però en el vulgar magrebí es devia pendre en un sentit indulgent de 'murri, trapella' («fripion» segons el glosari d'Humbert).

En tot cas, és un adj. que donà noms propis de persona ben adequats per servir de base al nostre topònim: com el de (M. Ibn 'Imrân) *at-Talbi* en Al-Ĥuṣānī (*Hist. de los Jueces de Córdoba*, ed. Codera, p. 51 del text àrab); car en el nostre àrab vulgar l'accent reculava a la síl·laba penúltima, si era tancada (ací per la *lh*); a Algèria consten com NPP d'aquesta arrel (GGAlg., 358b) *Ṭalḥa*, i tant *Ṭalḥi* (= al cordovès), com *Ṭalḥ* que pot ser pron. vulgar = al part. actiu *tālīḥ*.

D'aquest pot sortir simplement el nostre *Tales*, sigui per efecte de la pron. morisca de les -s (que era = *h*) com la dels andalusos, sigui per una formació romànica de plural en -s. En tot cas, de *Ṭālḥi* deuen venir *Talfe*, nom d'un moro gandienc a. 1275 «Maria filla del sarrai *Talfe*, de Beniopa» (Mtz.Fdo., *Doc.* Val. ACA I, n.º 1914).

D'altra banda hi ha arrels àrabisques parònimes, que molt possiblement es confonien amb aquesta en el parlar dels nostres moriscos; citem breument: *tlw* (o *tly*) 'aplicar, i untar',¹ i *tlc*, d'aquesta el NP *Ṭallāc* (a Algèria i Aràbia: Hess, 36).

D'aquest complex vénen tota una sèrie de noms, que citarem de les nostres Fonts balears i valencianes, sense que sigui possible destriar l'ètimon precís de cada un. *Ibn Ṭalāc*, en la *Tekmila* d'Abenalabbar (2702). *Talās*, Racó de ~, pda. rural del te. d'Onda (xxxiv, 156.16), que per cert ha de ser ben pròxim al de *Tales*.² A Mallorca, diversos llocs que consten en el *Rept.* tant (A) en la forma simple del nom, com (B) en el compost amb *Aben. A) Rafal Talha* o *Talo*³ en te. de Ciutat (Quadrado, 449) i Alcover (BDLC xiv, 138), i (B) molí d'*Aben-Tale*, te. d'Inca (Bof., 60; i Quadrado, 525).

Aquests noms àrabisques formats amb *Aben-* ens donen la clau d'un altre NL català que té una forma desorientadora: VENTALLES, veïnat ja antic, d'un centenar d'hab., a la comarqueta del Montsià (Baix Ebre); indicacions que, amb la pron. *bentāles*, recollia Casac. (c. 1920) a Uldecona, situant-lo uns 8 k. al NE. d'aquesta vila, com que la GGC l'anomenava «*Les Ventalles*» (768, 769) és amb article la forma que s'adoptà en els nomenclàtors. Però aquest ús amb article és real i de la llengua viva que resulta (com en part és segur) d'una identificació al·lusiva amb l'apel·latiu *ventalla*.

MENC. ANT. 1238, en les afrs. que assignen a *Vall Mesquisa* i *Vall Picat*, te. de Godall, els Centelles en donar-les a poblar: «ab Or. in honore G. de Copons, a Mer. in loco dicto *Avencalles*, ab Occ. in honore Petri de *Godal*, a Circ. montaneam de *Treseres*» (Font Rius, C. d. p. I, 274.5: és còpia de 1337) (cf. vol. II, p. 67). El 1257, el carlà d'Amposta dona a poblar a uns habitants d'Uldecona: «mansum et hereditatem nostram de *Avencalles* [ms. C; *Avencallas* en el ms. B] quam habemus in te. de *Uyldechona* --- affr., I 60

torrente II serra de Montsià, III serra de Godall -->» (Font Rius, § 302.10): tots NLL coneguts al N. i NE. d'Uldecona: orig. perdut, segons dues còpies de 1384, que l'encapçalen: «instrumentum populationis mansi dels *Avencalles*»; com explica Font i Rius, segons una glossa a aquest instrument en lletra del S. xv, llavors la població d'aquest mas fou traslladada al llogaret actual de *Ventalles*, el qual per tant hauria pres nom d'aqueixos possessors, que el glossador anomena «*los Avencalles*» (vol. I, p. 791).

Però és clar que la *c* que els copistes dels dos documents d'aquesta glossa han cregut veure-hi una *t*, com la de la forma moderna, i la que es troba en altres documents, poc més tardans. L'amic Albert Curto, de l'Arxiu Mun. de Tortosa, anota *Aventaylles* en el procés de límits entre Amposta i Tortosa. Crec que ha llegit acuradament a l'arxiu. En tenim encara moltes dades més tardanes, no sols *ales Ventayles* que trobo amb 14 focs en el cens de 1359 (*CoDoACA* XII, 46.1), si bé les altres vénen de l'ed. del *Libre de Privilegis* d'Uldecona (S. xvi), per desgràcia publicat amb barroeres modernitzacions, i per tant no sabem si l'article i les terminacions són d'aquella data donada pel publicador. 1314: «habitador de *les Aventaylles*, term. Vylledecona» (p. 193); 1322: *Les Ventales* (p. 49); 1335: «loch e vila de *les Aventaes*» (p. 139); 1374: *les Aventaes* (p. 103); 1482: «prope locum de *les Ventalles*» (114); 1485: «de *les venralls*».

En conclusió les formes ben comprovades i autoritzades són *Aventalles* de 1238, 1257 i 1384; i bé amb *c* errònia de les còpies dels dos primers. Podem, doncs, reconèixer-hi que és el mateix nom *Abentale* o *Abintalha* que hem trobat a Mallorca; i en el fons el compost d'*Ibn* amb el NP *Ṭālīḥ* que ha donat el *Tales* de la serra d'Espadà.

Entremig i ben a prop de *Ventalles*, se'ns donen notícies d'un lloc *Talet*s que seria entre Traiguera i St. Mateu: seria potser *Tales* o *Ventalles* o un derivat diminutiu dels dos? No ho sé, car no en tenim cap confirmació i el donen de 2a. mà ens erudits forasters a la recerca d'arbitràries i desencaminades etimologies ibèriques⁴ que hi voldrien veure un *Intibili* o *Indibili* dels itineraris romans (*BABL* VI, 339). Identificació evidentment arbitrària i impossible.

Una altra possibilitat, que s'hauria d'estudiar millor, perquè ens hi deixen molt d'escrúpul les terminacions, és que el NL menorquí *Atàlitx* i un mall. ant. *Athalic* (*Rept.*, ed. Busquets), que estudiàrem en el vol. I, p. 51, vinguin del mateix, amb una base com *At-tālīḥ* i documentades més amunt.

¹ «emplastrum, conseqüents, legere» *RMa.* — ² Aquest nom es pot explicar per un ètimon de l'arrel *tlh* en forma anàloga a *Tales*, o bé també, podríem pensar en *ṭallās* «imberbe» (usat per Almakkarí enlloc del conegut *'aṭlas* («imberbis» *RMa*), usat aquell com NP a Algèria (GGAlg.) admetent que bo i apartat el *ṭ* emfàtic hagués impedit la pron. *Ā.* — ³ Cf. *Talo*, cognom que trobo arrelat a la ci. d'Alacant (xxxvi, 101.13). Amb una *o* que s'expli-
cària a base d'una pron. àr. *talāḥ* velar per mor